

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-2.41>**Т. М. Фоменко**кандидат педагогічних наук, доцент,
старший викладач кафедри іноземних мов
Сумського національного аграрного університету

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано інноваційні підходи до іншомовної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі. Наголошується, що підвищення якості навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей можливе шляхом інтенсифікації процесу навчання. З'ясовано, що розвитку активності та зацікавленості майбутніх аграріїв у процесі вивчення іноземної мови сприяє використання найбільш результативних прийомів організації навчальної діяльності; застосування таких форм, методів і засобів навчання, які б дозволили кожному студенту активізувати свою пізнавальну діяльність; створення умов не лише для практичного оволодіння іноземною мовою, розвитку навчального інтересу та позитивної мотивації, але й творчої активності студентів. Виокремлено основні активні методи навчання, які необхідно впроваджувати, щоб досягти ефективних результатів під час вивчення іноземної мови. Розглянуто можливість та практичне значення використання роботи в малих групах, кейс-методу та методу проектів.

У результаті дослідження встановлено, що застосування активних методів навчання сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів; підвищує їхню мотивацію до іншомовної діяльності; удосконалює професійно важливі особистісні якості майбутніх аграріїв (вміння аналізувати, працювати в групі (команді), розподіляти завдання, налагоджувати спілкування (співпрацювати), приймати обґрунтовані рішення, нести спільну відповідальність за їх виконання й кінцевий результат, знаходити альтернативне вирішення проблеми, відстоювати свій погляд тощо).

Працюючи у малих групах, студенти вчать позитивно ставитися до опонента, висловлювати власну думку, формують навички толерантного спілкування. Використання методу проектів передбачає набуття досвіду пошукової діяльності, опрацювання значних обсягів інформації, її аналіз, систематизацію й подальшу презентацію; розширення кругозору; розвиток креативного потенціалу; забезпечує формування ключових і фахових компетентностей майбутніх аграріїв. Вирішуючи ситуаційні завдання, майбутні аграріїв напрацьовують власний досвід, необхідний для майбутньої професійної діяльності. Навчання у співробітництві, робота в команді, колективні способи навчальної роботи забезпечують вимушену пізнавальну активність і високий рівень навчальної комунікації студентів.

Ключові слова: інноваційний підхід, активні методи навчання, майбутні аграрії, іноземна мова, пізнавальна діяльність.

Постановка проблеми. На сучасному етапі в основу модернізації вищої аграрної освіти покладено положення Болонської декларації. Це означає насамперед підвищення якості освіти майбутніх кадрів, а також перехід на світовий стандарт підготовки фахівця аграрної галузі, здатного до самостійного вирішення нових професійних завдань.

У сучасному суспільстві зростають вимоги до компетентності фахівців, невід'ємним складником якої стає знання іноземної мови. Формується чітке соціальне замовлення на володіння фахівцями різного профілю іноземними мовами на рівні B2 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. З огляду на це виникає необхідність докорінної зміни стратегії й тактики навчання в аграрних закладах вищої освіти (далі – ЗВО), пошуку інноваційних підходів і методів викладання іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед численних досліджень, присвячених

питанням аграрної освіти, можна виокремити наукові публікації, в яких розкрито певні аспекти іншомовної підготовки майбутніх фахівців: праці А. Кузнєцова (вдосконалення професійної іншомовної підготовки), І. Ляшенко (формування готовності до реалізації міжнародних фахових програм), Ю. Ніколаєнко (підготовка студентів аграрних спеціальностей до професійного спілкування в іншомовному середовищі), Т. Рідель (формування мотивації навчання студентів аграрних університетів у процесі вивчення іноземних мов) тощо.

Проблему інноваційного навчання іноземної мови студентів різного профілю у своїх наукових працях розглядає багато вчених, зокрема Ю. Білецька, І. Гонтаренко, Г. Китайгородська, І. Костікова, Є. Полат, Ю. Пассов, О. Тарнопольський. Водночас аналіз стану розробки різних аспектів означеної проблеми засвідчив недостатнє дослідження питань, пов'язаних з упровадженням інноваційних підходів до

іншомовної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі.

Мета статті – проаналізувати інноваційні підходи до навчання іноземної мови в аграрних закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку із розширенням міжнародних контактів і євроінтеграцією в аграрних ЗВО все більше уваги приділяється вивченню іноземних мов (англійської, німецької, французької, польської), оскільки вони є ключем до розвитку міжнародних відносин, співпраці з іноземними партнерами, участі у міжнародних бізнес-проектах, різноманітних міжнародних конференціях, культурного та академічного обміну між представниками різних країн, обміну інформацією.

Вивчення іноземної мови стає невід'ємною частиною системи професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі, оскільки володіння іноземною мовою підвищує їхню конкурентоспроможність і мобільність на міжнародному ринку праці, сприяє кар'єрному зростанню. Підвищенню практичної значущості іноземної мови в аграрних вишах сприяє міжнародна академічна мобільність студентів, яка надає їм можливість отримати сучасні знання чи практичний досвід у закладах вищої освіти Канади, Німеччини, Польщі, США. До студентів аграрних ЗВО, які проходять практику чи стажування за кордоном, висуваються додаткові вимоги щодо володіння іноземною мовою. Так, «до участі в конкурсному відборі на міжнародні програми практичного навчання допускаються студенти, які володіють іноземною мовою країни, в якій проходить практика» [1].

Метою навчання іноземної мови у вищій школі на сучасному етапі є оволодіння студентами іншомовною комунікативною компетентністю, яка сприяє реалізації їхніх знань, умінь і навичок для розв'язання конкретних комунікативних завдань у реальних життєвих ситуаціях. На жаль, більшість студентів немовних спеціальностей у ЗВО не мають достатнього рівня володіння іноземною мовою (не володіють необхідним лексичним мінімумом для здійснення іншомовного спілкування, не знають елементарних правил граматики тощо).

Мотивація до вивчення іноземної мови у студентів аграрних ЗВО виражена слабко, оскільки ця дисципліна не є фаховою. Як свідчать результати досліджень науковців, мотивація студентів у процесі вивчення іноземної мови в аграрному ЗВО зорієнтована здебільшого на професійну діяльність [2]. Слід зазначити, що характерною рисою навчання іноземної мови у ЗВО немовного профілю є її професійна зорієнтованість. Вона ґрунтується на врахуванні потреб студентів в опануванні іноземної мови, які зумовлені характерними особливостями майбутньої спеціальності.

Оскільки однією з найважливіших умов підготовки майбутнього фахівця аграрної галузі є відповідність його інтересів, схильностей і здібностей обраній професії, вивчення іноземної мови потрібно розглядати крізь призму ставлення студентів до майбутньої професії. Найбільш мотивувальним фактором для студентів є професійний інтерес та усвідомлення теоретичного й практичного значення знань іноземної мови для майбутньої професійної діяльності. Щоб цілеспрямовано розвивати активність і зацікавленість майбутніх аграріїв у процесі вивчення іноземної мови, потрібно використовувати найбільш результативні прийоми організації навчальної діяльності; створювати умови не лише для розвитку навчального інтересу, але й творчої активності студентів.

Автор погоджується з думкою дослідниці Т. Голуб про те, що досягти високої якості навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей можна шляхом інтенсифікації процесу навчання, метою якої є досягнення максимальної продуктивності навчального процесу та підвищення якості діяльності викладача [3]. Завдання викладача полягає в тому, щоб створити умови для практичного оволодіння іноземною мовою, розвитку позитивної мотивації; обрати такі форми, методи й засоби навчання, які б дозволили кожному студенту активізувати свою пізнавальну діяльність.

На думку автора, активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню стійкої позитивної мотивації сприяє використання інтерактивних форм навчання (робота в малих групах, дискусії, тренінги тощо), методів навчання (метод проектів, метод створення студентського портфолію, рольові та ділові ігри, кейсові завдання), впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (використання мультимедійних презентацій, доступ до інтернет-ресурсів).

Робота в малих групах. Методика об'єднання студентів у мікрогрупи для спільного виконання завдання є однією з найпопулярніших технологій у ЗВО. В основу технології навчання в малих групах покладено такі принципи: соціальна взаємодія студентів, позитивна взаємозалежність, особиста відповідальність кожного учасника групи, рівна частка участі кожного.

Особливість зазначеного методу полягає в тому, що у роботі задіяні всі студенти групи; вони вчаться працювати у групі (команді); формується позитивне ставлення до опонента; кожен має можливість запропонувати власну думку; за короткий проміжок часу вдається засвоїти багато нового матеріалу; формуються навички толерантного спілкування, вміння аргументувати свою точку зору, знаходити альтернативне вирішення проблеми тощо.

У процесі вивчення іноземної мови можна застосовувати різноманітні методи та прийоми роботи в малих групах. Так, при обговоренні проблеми

доцільно використовувати «мозковий штурм», який передбачає спонтанне висловлювання ідей, фактів стосовно запропонованої теми чи ситуації. Проте успіх колективної роботи в малих групах залежить від психологічної готовності студентів до групової роботи та бажання спільно працювати, а також від особистісних і професійних якостей викладача, його вміння раціонально організувати групову діяльність, підготувати необхідний роздатковий матеріал, продумати структуру заняття. Роботу в малих групах доцільно використовувати для розв'язання складної проблеми, яка потребує колективного обговорення, а завдання потребують спільної, а не індивідуальної роботи.

Кейс-метод (або метод «кейс-стаді», аналіз конкретних ситуацій). Кейс-метод (від англ. case – ситуація, випадок) – метод активного ситуаційного аналізу шляхом вирішення конкретних завдань-ситуацій (вирішення кейсів). В основу методу “case study” покладено опис конкретної професійної діяльності, тобто моделюється професійний процес у реальних умовах відповідно до змісту навчання. Студенти аналізують конкретний випадок, який описує реальні події (ситуацію). Змістом кейсів можуть бути різноманітні тексти професійного спрямування, статті з газет, журналів, відео- й аудіоматеріали тощо. Після ознайомлення з кейсом студенти обговорюють його в малих групах.

Зазначений метод характеризується колективною пізнавальною діяльністю, яка передбачає різноманітні прийоми: «мозковий штурм», обмін думками, обговорення, міжособистісну взаємодію, яка зумовлює активну комунікацію. Навчання у співробітництві, робота в команді, колективні способи навчальної роботи забезпечують невимущену пізнавальну активність і високий рівень навчальної комунікації студентів.

Використання методу аналізу конкретних ситуацій у процесі вивчення іноземної мови, на думку дослідників, сприяє вирішенню таких навчальних цілей: розвиток аналітичного мислення, застосування аналізу в динаміці; оволодіння практичними навичками роботи з інформацією (вичленовування, структурування й ранжування за значущістю проблем); вироблення управлінських рішень; формування здатності вибору оптимальних варіантів ефективної взаємодії з іншими людьми [4].

Відповідно до сучасних вимог, окрім професійних компетенцій, у майбутніх аграріїв потрібно формувати й загальні компетентності, серед яких виокремлюють здатність до аналізу та синтезу, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях [5]. У навчальному кейсі майбутні аграрії набувають таких професійних навичок: вчать розподіляти завдання, налагоджувати спілкування (співпрацювати), приймати обґрунтовані рішення, нести спільну відповідальність за їх вико-

нання й кінцевий результат. Вирішуючі ситуаційні завдання, майбутні аграрії напружують власний досвід, необхідний для майбутньої професійної діяльності.

Метод проектів. Технологія навчання англійської мови із застосуванням методу проектів ґрунтується на залученні студентів до активної пізнавальної діяльності. Дослідники визначають метод проектів як систему навчання, спрямовану не лише на здобуття базових знань, умінь і навичок, але й на розвиток творчих здібностей і формування інтелектуальних можливостей у процесі вирішення проблемних ситуацій [6].

Існують певні вимоги, які потрібно враховувати при застосуванні проектного методу у процесі навчання іноземної мови. Перш за все, це наявність проблеми, яка є значущою в науковому та дослідницькому сенсі й вимагає наявності інтегрованого знання для її вирішення. На занятті створюється творча атмосфера, де кожен студент залучений у пізнавальний процес. При цьому увага учасників проекту зосереджується саме на проблемі, а акцент із лінгвістичного аспекту переноситься на змістовний, відбувається мотивація студентів до самостійної роботи з пошуку вирішення проблеми із використанням різноманітних джерел інформації (посібників, довідкової літератури, словників, інтернет-ресурсів тощо).

Виконуючи проекти, студенти розкривають свій творчий потенціал і розвивають уміння та навички (дослідницькі, навички соціальної взаємодії, оціночні (оцінка процесу й результату своєї діяльності), презентаційні (вміння виступати, відповідати на запитання, використовувати засоби наочності), рефлексивні (вміння займати позицію спостерігача й оцінювати інших учасників) [7]. Крім того, виконання проектів може передбачати й командну роботу. Співпраця в групі спонукає студентів поважати думку один одного, взаємодіяти, планувати свою роботу. Успіх діяльності проектного команду залежить від злагодженої роботи усіх членів і вміння розподіляти обов'язки. Таким чином, застосування методу проектів передбачає набуття досвіду пошукової діяльності, опрацювання значних обсягів інформації, її аналіз, систематизацію й подальшу презентацію; розширення кругозору; розвиток креативного потенціалу; забезпечує формування ключових і фахових компетентностей майбутніх аграріїв.

Висновки і пропозиції. Сучасні вимоги до іншомовної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі не можливо виконати без упровадження новітніх підходів до викладання іноземної мови. Так, інноваційні методи навчання іноземної мови спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу, створюють передумови для ефективного удосконалення навчального процесу в аграрних ЗВО. Застосування активних методів сприяє активізації пізнавальної

діяльності студентів, удосконалює професійні якості майбутніх аграріїв (вміння аналізувати, працювати в команді, відстоювати власні погляди тощо).

Список використаної літератури:

1. Наказ Міністерства аграрної політики України від 15.06.05 № 264 «Про затвердження Положення про проведення практики студентів аграрних вищих навчальних закладів України за кордоном». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0855-05>.
2. Рідель Т.М. Професійна мотивація та роль формування мотивації до вивчення іноземних мов в аграрному вузі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. Вип. № 4(6). С. 359–365.
3. Голуб Т.П. Інтенсифікація навчання англійської мови студентів немовних спеціальностей. URL: <http://interconf.fl.kpi.ua/node/1254>.
4. Андрущенко Н.О. Використання інтерактивних методів навчання у закладах вищої освіти. *Інтерактивний освітній простір ЗВО : матеріали міжвузівського науково-практичного вебінару (м. Вінниця, 23 березня 2018 р.)*. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2018. С. 7–10.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.12.18 № 1339 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 201 «Агрономія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти». URL: <https://ru.osvita.ua/doc/files/news/630/63025/201-agronomiya-bakalavr.pdf>.
6. Егоров Е.Е., Анисенко А.В., Бурлакова Ю.В. Проектная деятельность как инновационная технология в системе современных подходов к обучению. *Мир науки*. 2016. № 4. С. 4–12.
7. Пахомова Н.Ю. Метод учебного проекта в образовательном учреждении. М. : Аркти, 2013. 112 с.

Fomenko T. Modern approaches to teaching a foreign language at agrarian universities

The article deals with the analysis of innovative approaches to foreign language training of future specialists in the agrarian sector. It is emphasized that improving the quality of teaching foreign language to students of non-linguistic specialties is possible by intensifying the learning process. It is found out that the development of activity and interest of future agrarians in the process of learning a foreign language promotes the implementation of the most effective methods of organization of educational activity; the use of such forms, methods and learning tools that would enable each student to intensify his or her cognitive activity; creation of conditions not only for practical knowledge of a foreign language, development of educational interest and positive motivation, but also creative activity of students.

The main active teaching methods that should be implemented in order to achieve effective results in learning a foreign language are highlighted. The possibilities and practical importance of using small groups activity, case method and project method are described.

As a research result it is noted that the use of these active methods facilitates the activation of students' cognitive activity; increases their motivation for foreign language activities; improves professionally important personal qualities of future agrarians (ability to analyze, work in a group (a team), distribute tasks, establish communication (cooperate), make informed decisions, be jointly responsible for their execution and end result, find alternative solutions to their problem, defend one's own view etc.).

Thus, working in small groups, students learn to respect their opponent, express their own opinions, and form tolerant communication skills. The use of the project method involves the acquisition of experience in search activities, processing large amounts of information, its analysis, systematization and subsequent presentation; deepening outlook; development of creative potential; ensures the formation of key and professional competences of future farmers. Solving situational tasks, future agrarians gain their own experience necessary for future professional activity. Collaborative learning, teamwork, and team-based learning provide compelling cognitive activity and high level of students' communication.

Key words: *innovative approach, active teaching methods, future agrarians, foreign language, cognitive activity.*